

EN SVENSK PRESSEDEBATT OM MISJONEN

I Göteborgs Handels- och Sjöfartstidning (GHT) ble det i fjor høst ført en meget interessant pressede­batt om hedningemisjonen. Avisens redaksjon har gitt innleggene den beste plass, og overskriftene var fremtredende. Det er sikkert mange som har fulgt med i debatten, som var på et høyt nivå. Det første innlegget (GHT 16 okt. 1947) — skrevet av dr. Henrik Sandblad — var en anmeldelse av boken: «Uppdrag i Afrika» (Missionsförbundets Förlag). Artikkelen begynner med et sitat av en kjent petitjournalist som i sin tid har skrevet at misjonens hensikt var «at narra kulörta hedersmän till avfall från deras fäderneärvda tro». Forfatteren konstaterer at dette syn er alment blant de avkristnede intellektuelle. Denne oppfatningen — hevder forfatteren — er en rest fra Rousseaus romantiske syn på hedningen «såsom ett oskyldigt naturbarn, som lämpligast bör lämnas i fred i sitt primitiva lyckotillstånd». Doktoren henviser derfor til en mer pålitelig kilde enn petitjournalisten, nemlig den svenske riksdagsprotokoll for foregående år hvor det be­tones — i forbindelse med opprettelsen av et nytt professorat i kirkehistorie med særlig vekt på misjonshistorien — «att det är ett mycket betydande rent socialt arbete, som utföres på missionsfälten när det gäller sjukvårdens, undervisningens m. fl. områden i sam­band med spridandet av de kristna idéerna».

Doktoren skriver vittig om den eventyrlyst som han mener er motivet for misjonærene. Men han forstår at han er på feilspor:

«När man studerar en bok som den nyssnämnda — är det emel­lertid en helt annan drivkraft till missionserandet som efterhand träder allt mera i förgrunden och måste väcka en respekt som be-

tvningar varje förutfattad mening. Det är det humana och civilisatoriska patos. Den frästra kristendom, som man här finner omsatt i handling, är av det slag som utgör världens salt. I praktiken är det här ganska likgiltigt, om man talar om det sociala missionsarbetet som medel till kristen omvändelse, eller om den kristna tron som medel att höja de infödda folken till en högre social och mänsklig värdighet. Såsom värtaligt faktum kvarstår själva det civilisatoriska patos.»

Forfatteren nevner så konkrete eksempler på dette forhold: Misjonens innsats for løsning av raseproblemet, sykearbeidet, den litterære virksomhet og skoleundervisningen.

Etter en oppriktig undersøkelse på rent humanistisk basis av misjonen og dens resultater, slutter dr. Sandblad med et sitat fra «Fänrik Ståhls Sagner», anvendt på misjonen: «Något tål den skratas åt, men mera hedras ändå.»

22. oktober 1947 inneholder avisen et svar «Ännu några ord om hednamission», skrevet av domprosten Elis Malmeström.

Han kommer med en del rettelser, hvorav det viktigste gjelder forholdet mellom misjonens sosiale og kristne innsats:

«Viktigare är, at det som är det avgörande med missionens innsats icke främst är dess humana och civilisatoriska patos — hur högt det rättvisligen än må skattas — utan det som är grunden för detta: den kristna tron och dess sinnesförvandlande kraft, den sinnesändring — för at bruka det klassiska ordet — som den åttstadkommer. Ett mer påtagligt faktum än något annat i missionsarbetet är dock det förändrade sinnelaget bland de till kristendomen omvända. Som bekant märks det mer i hednisk omgivning än här hemma. Vare sig den är medveten eller icke är dr. Sandblads framställning här en i den allmänna tidsandans tecken gjord överbetoning av något i sammanhanget sekundärt, ett tillrättläggande av fakta efter smaken i tiden, icke ett återgivande av verkligheten själv.»

Domprosten korrigerer også en annen meget alvorlig feiltagelse av dr. Sandblad som sier:

«Den kristna missionens framtid är ju för övrigt överhuvud beroende av den vite mannens ställning och anseende i den färgade världen.» Domprosten hevder imidlertid at man overalt i de färgede verden vet å skille «mellan de maktägande vita, kolonialfolk, exploatörer, politiserande agitatorer å den ena sidan och missionärer

å den andra. En inföding i Afrika tager icke fel på den sekulariserade vite och missionären. En erfaren afrikamissionär säger, att han icke träffat en svart, som inte kunnat konsten att så skilja på folk och väl förstått, i vilka ärenden de båda slagen av vita är ute.»

Debattens mest intressante innlegg finnes i GHT for 30. okt. Det er skrevet av Eva Karsten-Wiberg og bærer titelen «Missionären och hedningen». Hun sier seg selv å være en «icke kyrklig, kritisk stämna ur det avkristnade samhällsskiktet». Hun har imidlertid lært misjonen å kjenne på nært hold. Under et års studieopphold i Sør-Amerika fikk hun se både katolsk og protestantisk misjonsvirksomhet. Hun er tydelig blitt fengslet av saken. Hun har ikke bare gjort iakttagelser; hun har lest meget og henviser til menn som Hendrik Kraemer og Harald v. Sicard, hun siterer misjonsdirektør Bäfverfeldt og biskop Azariah. Hun kjenner til forholdene på andre misjonsmarker og nevner f. eks. sektdannelsen i Sør-Afrika. Forfatterinnen søker å vurdere dette materialet. Hun har imidlertid en tydelig forkjærlighet for vanskelighetene og motgangene som misjonsarbeidet har støtt på. Og på dette grunnlag feller hun sin dom. Særlig rammer kritikken de innfødte kristne:

«Vad jag själv erfarit i Sydamerika uppvisar tyvärr mer negativa än positiva drag: ett religiöst hyckleri i prästens närvaro som bytes till hän och löje i hans frånvaro, ett skrupellöst penningbegär, en likgiltighet för alla den kristna trons påbud och ofta nog en moralisk degenerering. Detta är naturligtvis ej ett resultat av hans kristna undervisning, snarare ett bevis på att denna ej betyder någonting för de flesta, och att den primitiva människan är helt oförmögen att ur kristendomen upptaga något väsentligt, något som kunde hjälpa honom tillrätta i hans handlande bland andra människor och lära honom se på den vite och hans värld med förstående ögon. Det finns naturligtvis undantag, men de är i försvinnande minoritet.»

Videre hevder forfatterinnen at før man går til arbeidet med religiøse forandringer, sedelige reformer og sosiale omveltninger i de innfødtes liv, bør sosiologiens, antropologiens og etnografiens resultater nyttiggjøres. Hun trekker en parallell og finner at

«de religionslösa skolorna i franska Afrika ha visat de bästa resultaten med hänsyn till de inföddas förmåga att spela en självständig roll i sitt lands förvaltning. Missförhållandena börja då det religiösa nitet, i tanke att utbreda den kristna läran, mer tänker på antalet skolor än kvaliteten av dem.»

Den alvorlige konsekvens forfatterinnen trekker, er at religiøse forandringer ikke er berettiget. Misjonen påfører de innfødte en tvangstrøye så de mister sin egenart og nyskapende evne for å bli føyet inn i de systemer og tankeformer, som en annen verdensdel har skapt for seg selv.

*

Hvis man ikke har tro på kristendommens objektive sannhet og dens universalitet, må misjonsarbeidet bedømmes ut fra de rent menneskelige resultater som er nådd.

Når mennesker med denne samme grunninnstilling likevel kan vurdere misjonsarbeidet så høyst ulikt som dr. Sandblad og Eva Karsten-Wiberg, kommer det av at de sitter inne med forskjellig kjennskap til disse resultater og vurderer dem på hver sin måte.

*

Debattens siste innlegg kom fra professor Knut B. Westman (GHT 11. nov.). Punkt for punkt imøtegår professoren kritikken. Plassen tillater dessverre ikke å gjengi artikkelen i sin helhet. Her skal noen av synsmåtene refereres:

Når det gjelder etnografien og beslektede emner, så står misjonen ikke så fremmed overfor disse ting. «Det internasjonale institutt for afrikanske språk og kulturer» er grunnlagt av en rekke ledende misjonærer. Den svenske Afrikamisjonæren dr. Bengt Sundkler har skrevet en betydelig artikkel «Social antropologi och mission». Den betydeligste bok etter krigen om et misjonsemne, er amerikaneren Merle Davis's «New Buildings on Old Foundations» som nettopp handler om de unge kirkenes stabilisering i *sine naturlige omgivelser*. Misjonærene er oppmerksom på problemene her, og arbeider på løsningen av dem.

Sektdannelsene i Sør-Afrika henger sammen med at de innfødte ikke har muligheter til politisk virksomhet. Deres trang til aktivitet tar seg derfor uttrykk på det religiøse området der friheten er større.

Kristendommens universalitet er ikke *bare* objektiv.

«Evangeliernas berättelser tala till människohjärtat i alle folk och kulturer,» sier professoren. Og han fortsetter: «Våra missionärer äro icke emissarier för den västerländska kulturen. De

verka för ett högre rike, som skall förverkligas i allehanda raser, stammar och folk genom inhemska kyrkor med egna språk och egna helgade folkarv, dock förbundna över hela jorden i en familj. Också de primitiva folkens oundvikliga inväxande i en stadigt vidgad kulturgemenskap utan att de därmed förlora sig själva, tro missionens män bäst kunna förverkligas under Kristi hägn. Den kristna tron kom från Asien. Den förstörde dock icke Europas odling, utan höjde den och blev dess bästa arvedel. Är icke kristendomen nu på väg att göra samma insats i Afrika, Indien, Kina? Man kan möta kristna från dessa länder, vilkas kvalitet som kristna och trogna samhörighet med sina folk komma en att tänka, att det är just detta som nu håller på att ske.»

Det er noe løfterikt over en ærlig debatt om misjonen. Begrepene avklares.

H. C. M.